

9. Tanári szerepértelmezések (a reflektív tanár)

Kétféle tanárszerep:

- 1.) hagyományos: - a tanár külső eszközökkel szabályoz;
  - az osztályzásban, jutalmazásban is külső eszközök figyelhetők meg.
  - társadalmilag preformált (előre megformált), tekintélyelvűen megformált szerep;
  - a tanár-diák viszony meghatározója a tanár.
- 2.) modern fel fogás: - a tanár kommunikációval szabályoz;
  - manapság nem tekinthetjük adottságnak, hogy a növendék engedelmeskedik a tanámnak, elvárásaimnak;
  - meg kell nyerni a diákokat.

A didaktika nézőpontjából a tanári mesterség lényege a transzformáció képessége: képessé kell válnia arra, hogy a javak (műveltség) közvetítése során vonzó módon tudjon felajánlani tantárgy specifikus értékeket.

A transzformáció során rendszeresen döntéseket hoz a tanár. Ebben a mesterségben mindig jelen van a reflexió valamilyen szintjén.

A reflektív beállítódás kialakulását segíti elő, ha rákérdezzünk a tanári munka mikrokörnyezeti feltételeik megteremtő adottságokra, feltételekre és gyakorlati eljárásokra.

Törekszünk annak megértésére, hogy kiféjtetlen előfeltételek, hatalmi megfontolások hogyan határozzák meg a pedagógiai folyamatokat, interakciókat → a kritikai reflektív habitus révén saját gyakorlatunk rendszeres kutatás tárgyává válik.

A tanár napi munkája során sok döntést hoz meg:

- milyen célokat tűzünk ki?
- mit lehet, és mit kell tanítani?
- a tanításnak hogyan kell végbemennie?

A döntéseknek racionálisnak kell lennie. A tanámnak alternatívákat kell fontolóra vennie és mérlegelnie, kritériumokat kell alkalmaznia ahhoz, hogy kiválassza a rendelkezésre álló lehetőségek egyikét.

A jó tanításhoz elengedhetetlen a reflektív, racionális és tudatos döntés. A döntéseket tudni kell megindokolni. Kritikus, analitikus módon el kell gondolkodnia azon, mi is történik valójában és mik a lehetőségek. Tehát reflektálnia kell saját gyakorlataival kapcsolatban.

⇒ reflektív tanár.

A reflektív gyakorlatnak jó néhány előnye van:

1. Segít a tanámnak abban, hogy megszabaduljon a megfontolatlan vagy rutinszerű viselkedéstől.
2. Hozzásegít a tanárt ahhoz, hogy szándékosan, előre megfontoltan cselekedjen.
3. A tanárt képzettebbé teszi, mivel a reflektív gyakorlat az intelligens cselekvés egyik végjegyé.

Az igazán reflektív tanárrá váláshoz is időre van szükség, tapasztalatokra.

A reflektív tanári munka fő vezérelvei:

- 1.) A reflektív gyakorlat folytatása megoldó és jelentés-ástrukturáló folyamatot is magában foglal.

A reflektív folyamat:

Problémamegoldás: a reflektív gyakorlatját jellemzi szakmai képességeinek felidézésekor és kijavításakor. A tanárok módosítják, erősítik szalmái gyakorlatuk értelmezését. Amikor egy olyan esemény történik, amely megbontja a rendet, a tanár múltbéli tapasztalataiból és a jelen helyzet körülményeiből származó információ alapján értékeli a helyzetet, hogy végül egy

bizonyos cselekvés mellett döntsön, amely majd hatással lesz a jövőben bekövetkező eseményekre: jelentés ástrukturálása.

2.) A tanítás reflektív gyakorlata a vizsgáldást megcélzó hozzáállásban valósul meg. A hozzáállás az osztályban zajló élet értelmezéséhez való általános viszony. A reflektív tanár a hozzáállásban felelős.

3.) A reflektív gyakorlat megnyilatkozásait egy folyamatban létezőként fogjuk fel. Minden tanárban akad reflektív. Alapossága, pedig egyénenként nagyon különböző lehet. Függ a körülményektől és a tanár hajlandóságától.

4.) A reflektív gyakorlat társadalmi kontextusban zajlik. Az oktatás társadalmi tevékenység, több résztvevője van egy bizonyos környezetben.

A reflektív folyamat mindig társadalmi környezetben zajlik.

9. Az iskolai tanulás értékelése

A személyekről formált benyomások szerveződése:

1. A személypercepció kutatások egyik fontos kérdése az információ időbeli szerveződése. Asch kísérlete: két tulajdonságlista azonos elemekkel, de különböző sorrendben. Mi a benyomás a két emberrel, akiknek a tulajdonságait felírták? Ellenkező eredmények, az első tulajdonság információ beállítódást hoz létre, megszabja az irányt, s a további információ feldolgozása már ennek a hatása alapján történik.

2. Mely tulajdonságok hogyan járulnak hozzá a benyomás kialakulásához? (Asch) Két tulajdonságlista: intelligens – ügyes – szorgalmas – melegszívű/rideg – határozott – gyakorlatias – óvatos. A melegszívű csoport sokkal pozitívabb tulajdonságokkal ruházta fel az egyént, ugyanakkor ha más sorban van, nem változik az összbenyomás. Udvarias/udvariatlan esetében az összbenyomás nem változik. Vannak centrális és periférikus tulajdonságok, ezek volta a kontextustól függ. Az összkép tehát egy olyan sajátos egész, ami nem következtethető ki az elemekből.

3. implicit személyiségelemélet: az egyes észlelt vonásokat a különböző személyek másképpen kapcsolják össze, és eltérő mértékben tartják fontosnak. Előfeltételes rendszer (információk feldolgozásában központi szerepet játszik).

A személypercepció torzító mechanizmusok:

- Halo-effektus /holdudvarhatás: az első benyomás, illetve elsőre észlelt jellemző az összes többi benyomásra kihat.
- Kognitív disszonancia: olyan információ felmerülése, amely a meglévő képet változtatja, igyekszünk a disszonanciát redukálni, a képbe be nem illőt valahogyan megmagyarázni.
- Projekció: negatív gondolatainkat és érzéseinket hajlamosak vagyunk másokban felfedezni, másokra kivetíteni (másokban keresni a hibát, rosszkedvünkért őket felelőssé tenni).
- Tudattalan rokonszenv és ellenszenv: emlékeink és élményeinknek csak egy része tudatos, mindannyiunk számára vannak olyan külső és belső vonások, melyeket rokonszenvesnek vagy ellenszenvesnek tartunk.

A tanári elvárások hatása:

1. Rosenthal és Jacobson: önmagát beteljesítő jóslat.

Kísérlet: pedagógusoknak azt mondták, hogy egyes tanulók rendkívül magas pontszámot értek el IQ-teszten, az adott tanulók így is viselkedtek, jobb eredményt értek el → Pygmalion-effektus.